

แบบบ้านเสวิจารณท์หนังสือ

BOOK REVIEW

สารบาณกฎหมายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2394-2484. พระนคร : กรมอัยการ, 2485, 2076 หน้า

สารบาณกฎหมายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2484-2494. พระนคร : กรมอัยการ, 2497, 923 หน้า

สารบาณกฎหมายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2495-2501. พระนคร : กรมอัยการ, 2502, 886 หน้า

ราชกิจจานุเบกษา. พระนคร : กองปกาศิต, สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, จ.ศ. 1286

(พ.ศ. 2417)—ปัจจุบัน (รายสัปดาห์)

Royal Thai Government Gazette from the Thai Version. Bangkok : International Translations (Weekly).

ประชุมกฎหมายประจำศก โดย เสถียร ลายลักษณ์และคนอื่น, พระนคร : โรงพิมพ์

เทลิเม็ต, 2478 — ปัจจุบัน

เมื่อท่านต้องการค้นคว้ากฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ท่านเคยพบความลำบากในการค้นหาบ้างไหม แม้ว่าท่านจะทราบว่ากฎหมายทุกเรื่องจะต้องมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ถ้าท่านไม่ทราบปีที่กฎหมายเรื่องนั้นประกาศใช้ ท่านจะเริ่มค้นกันจากเล่มใดและพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ นั้น ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นหลักฐานมากกว่า 100 ปีแล้ว แต่ราชกิจจานุเบกษาพิมพ์ออกเผยแพร่หลัง พ.ศ. 2394 อันเป็นปีที่ได้มีการพิมพ์พระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นเป็นหลักฐาน ดังนั้น ท่านจึงไม่อาจใช้ราชกิจจานุเบกษาค้นกฎหมายที่เก่ามากๆ ได้ กรมอัยการซึ่งเป็นกรมที่ต้องเกี่ยวข้องอยู่กับการตรวจค้นกฎหมายอยู่เสมอ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องทำคู่มือช่วยค้นกฎหมายให้ได้โดยสะดวกและรวดเร็ว จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการอันก่อปรักฎัยผู้ทรงคุณวุฒิและความชำนาญพิเศษทางวิชาการกฎหมายเพื่อจัดทำสารบาณกฎหมายขึ้น ให้เป็นหมวดหมู่ สะดวกแก่การค้นหาข้อมูลในเรื่องกัรบกฎหมายและประกาศต่างๆ

สารบาณกฎหมายนี้จัดพิมพ์ขึ้นครั้งแรกในเดือน กันยายน พ.ศ. 2385 โดยทำสารบาณกฎหมายตั้งแต่ ปี จ.ศ. 1213 หรือ พ.ศ. 2394 ซึ่งเป็นปีที่ปรากฏในประกาศรัชกาลที่ 4 ว่าเป็นปีแรกที่ได้มีการพิมพ์พระราชกำหนดกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรก จนถึงกฎหมาย พ.ศ. 2484 ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 กรมอัยการก็ได้ตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจัดทำสารบาณกฎหมายเพิ่มเติมอีก นับตั้งแต่ พ.ศ. 2484-2494 และในปี พ.ศ. 2502 ก็จัดทำเล่มที่ 8 ขึ้นในทำนองเดียวกัน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495-2501 และคงจะได้จัดทำเพิ่มเติมอีกในโอกาสต่อไป

ในตอนต้นของสารบาณกฎหมายชุดนี้ทุกเล่มจะมีคำนำอธิบายวิธีใช้สารบาณไว้ อย่างละเอียดและชัดเจน กล่าวถึงการจัดหมวดหมู่สารบาณว่าแบ่งตามหัวเรื่องโดยถือเอา ลักษณะของกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ เช่น พ.ร.บ. การเก็บภาษีเกลือ ความสำคัญอยู่ที่เรื่อง ภาษี ก็จะจัดสารบาณให้อยู่ที่หมวด “ภาษี” และที่คำว่า “เกลือ” ก็จะบอกโยงให้ไปอยู่ที่ “ภาษี” ทั้งนี้เป็นต้น สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือพาดพิงกันหลายเรื่อง เพื่อให้สะดวกแก่การค้นหา ก็จัดทำสารบาณไว้ ใต้หัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกันทุกเรื่อง เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะอยู่ทั้งในหมวดส่งผู้ร้ายข้ามแดนและหมวดสนธิสัญญา นอกจากนั้นกฎหมายแต่ละลักษณะที่ได้จัดแยกเอาไว้เป็นหมวดหมู่แล้วนั้น ยังได้แบ่งออกไปเป็นหมวดย่อยๆ อีกด้วย เช่น หมวด กระทรวงทบวงกรม แบ่งหมวดย่อยออกไปตามชื่อของกระทรวงแต่ละกระทรวงอีก ส่วนกฎหมายฉบับใดที่ชื่อเรื่องไม่อาจจะทำให้ทราบได้ว่า เกี่ยวกับเรื่องอะไร ผู้จัดทำก็ย่อความแจ้งให้ทราบว่า เป็นเรื่องอะไร ประกาศบางเรื่องและผู้จัดทำเห็นว่า เป็นเรื่องปลุกย่อยจนเกินไป แม้จะมีลงในราชกิจจานุเบกษา ก็มีให้นำมาทำสารบาณไว้ด้วย กฎหมายฉบับใดที่ยกเลิกใช้แล้ว จะมีเครื่องหมายแจ้งให้ทราบ และเนื่องจากสารบาณชุดนี้กรมอัยการเป็นผู้จัดทำ ใต้หมวด “อัยการ” จึงได้จัดทำเป็นพิเศษ ละเอียดยกกว่าหมวดอื่นๆ หนึ่ง สารบาณกฎหมายเล่มแรกที่กรมอัยการจัดทำ คือ เล่ม พ.ศ. 2394-2484 นั้น ได้จัดสารบาณให้ตรวจค้นหนังสือไว้หลายเล่มด้วยกัน คือ ราชกิจจานุเบกษา กฎหมายรัชกาล และ ประชุมกฎหมายประจำศก แต่เนื่องจากในระยะต่อมากฎหมายทุกเรื่องมีลงพิมพ์อยู่ใน ราชกิจจานุเบกษา ทั้งนั้น สารบาณในเล่มที่ 2 และ 8 จึงให้สารบาณไว้ตรวจค้นแต่เฉพาะราชกิจจานุเบกษาแต่เพียงเล่มเดียว

เมื่อได้ทราบถึงวิธีแบ่งหมวดหมู่สารบัญแล้ว ก็อาจจะค้นหาเรื่องที่ต้องการได้ โดยวิธีการดังนี้ เช่น ต้องการ “กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์” ซึ่งคิดว่า คงจะออกประกาศใช้ก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ก็ควรไปเปิดดูจาก สารบัญกฎหมาย เล่ม 1 พ.ศ. 2394—2484 ดูได้สารบัญหมวดกษัตริย์ แล้วตรวจเรื่อยมา ตั้งแต่ต้นจนในที่สุดจะพบข้อความ ดังต่อไปนี้

ชื่อกฎหมาย	ราชกิจจานุเบกษา		กฎหมายรัชกาล		ประชุมกฎหมายประจำศก	
	ปี	หน้า	ปี	หน้า	ปี	หน้า
กฎมณเฑียรบาลว่าด้วย การสืบราชสันตติวงศ์ 11 พฤศจิกายน 2467	2467	195	2467	177	2467	168

จากสารบัญอันนี้ จะทราบได้ว่า กฎมณเฑียรบาลที่ต้องการนั้น ประกาศใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2467 อาจหาญได้จากราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย (ถ้าเป็นแผนก ราชกิจจา จะมีอักษร “ร” เหนือเลขหน้าหนังสือ) ปี 2467 หน้า 195 หรือจากหนังสือ กฎหมายรัชกาล ปี 2467 หน้า 177 และจากหนังสือประชุมกฎหมายประจำศก ปี 2467 หน้า 168 ดังนี้เป็นต้น

เมื่อได้กล่าวถึงหนังสือที่ควรจะนึกถึงเป็นเล่มแรกในการค้นหาข้อมูลทางกฎหมาย แล้ว ก็ควรจะแนะนำหนังสือที่มีตัวกฎหมายจริงๆ ที่พิมพ์ไว้เล่มแรก คือ ราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหนังสืออ้างอิงที่เชื่อถือได้มากที่สุด เพราะเป็นสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลที่มีมาแต่โบราณกาล เนื่องจากเป็นที่รวบรวมประกาศ กฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารประเทศ จึงนับได้ว่าเป็นหนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวกับวิชารัฐประศาสนศาสตร์โดยตรง ปัจจุบันเป็นของสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ สามารถค้นหาตัวบทกฎหมายและประกาศใหม่ๆ ได้เสมอ และถ้ามีเรื่องด่วนเป็นพิเศษก็พิมพ์เพิ่มเติมในระหว่างระยะเวลาได้ ราชกิจจานุเบกษาแบ่งออกเป็น 2 แผนก คือ แผนก

ราชกิจจา และ แผนกกฎหมาย แผนกราชกิจจาจะมีเรื่องราวทั่ว ๆ ไปที่ไม่เกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย เช่น เรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ชาวในราชสำนัก หมายกำหนดการพระราชพิธีต่างๆ ประกาศ และแจ้งความของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ เป็นต้น ส่วนแผนกกฎหมายนั้น จะมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับ อันมีพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด และกฎข้อบังคับต่าง ๆ ราชกิจจานุเบกษานี้ มีข้อเสียอยู่ที่ไม่มีครรชนีสำหรับช่วยค้นหาเรื่องที่ต้องการ มีแต่สารบาญอยู่ข้างต้นเท่านั้น หากไม่ทราบปีที่กฎหมายหรือเรื่องที่ต้องการประกาศออกใช้แล้วก็ต้องใช้เวลาค้นมาก นอกจากจะใช้สารบาญกฎหมายเล่มที่กล่าวมาแล้วช่วยค้นหาเรื่องที่ต้องการได้โดยรวดเร็ว

Royal Thai Government Gazette เป็นราชกิจจานุเบกษา ภาศภาษาอังกฤษ ซึ่งสำนักงาน International Translations ได้จัดแปลข้อความจากราชกิจจานุเบกษาภาษาไทยขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ และพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายสัปดาห์เช่นเดียวกับราชกิจจานุเบกษา การให้ข้อมูลต่างๆ จึงเหมือนกับราชกิจจานุเบกษา ส่วนสารบาญที่จะช่วยค้นหาได้รวดเร็วแบบสารบาญกฎหมายนั้น ก็อาจใช้ *International Translation Law List* ซึ่งทางสำนักงานได้จัดทำขึ้นโดยรวบรวมกฎหมายลักษณะเดียวกัน หรือเรื่องราวทำนองเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน ให้หัวเรื่องแล้วจัดเรียงไว้ตามตัวอักษร เช่น accounts, administration, agreement เป็นต้น ได้หัวเรื่องแต่ละหัวเรื่องจะให้รายการแต่เพียงชื่อกฎหมาย และมีที่กฎหมายนั้นประกาศออกใช้เท่านั้น ไม่ได้ให้หน้าและชื่อหนังสือที่มีกฎหมายเรื่องนั้นอยู่เลย ดังนั้น ในกรณีที่ไมทราบปีที่กฎหมายที่ต้องการประกาศใช้ก็อาจใช้ *International Translations Law List* ช่วยค้นหา ประกาศใช้ในปีใด แล้วจึงไปดูใน *The Royal Thai Government Gazette* ปีนั้น ๆ

ประชุมกฎหมายประจำศก เป็นหนังสืออ้างอิงทางกฎหมายไทยที่น่าเชื่อถือได้อีกเล่มหนึ่ง เพราะผู้จัดทำ คือ ร้อยตำรวจโท เสถียร ลายลักษณ์ และผู้ร่วมงานซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชากฎหมายทั้งสิ้น ในเล่มที่ 1, 2, 3 ของกฎหมายชุดนี้เป็นกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นกฎหมายที่รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระสะสางรวบรวมบทกฎหมายเก่าใหม่ที่ยังคงใช้ได้ ในสมัยนั้นแล้วเขียนค้ำยเส้นหมึกไว้ 3 ฉบับ ประทับตราราชสีห์ คชสีห์ และบัวแก้ว รวม 3 ดวงไว้เป็นสำคัญ ในเล่มต่อ ๆ ไป

เป็นกฎหมายเก่าๆ ที่ประกาศใช้ในสมัยรัชกาลที่ 2 เป็นต้นไป กฎหมายเหล่านี้มีมาก่อนที่ ราชกิจจานุเบกษาจะตีพิมพ์เผยแพร่ ผู้รวบรวมได้พยายามค้นหาข้อมูลจากกฎหมายต่าง ๆ เช่น หนังสือฉบับเขียน (สมุดข่อย) ของหอสมุดวชิรญาณ กฎหมายบริดล กฎหมายราชบุรี หนังสือพระราชบัญญัติรัชกาลที่ 4 เป็นต้น ต่อมาเมื่อ ราชกิจจานุเบกษาได้พิมพ์ออกเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับประกาศและกฏหมายต่าง ๆ โดยตลอดแล้ว ประชุมกฎหมายประจำศก จึงได้ยึด ราชกิจจานุเบกษา เป็นที่อ้างอิง ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มีอาชญา ราชกิจจานุเบกษา ปีที่ต้องการได้ ก็อาจใช้ ประชุมกฎหมายประจำศก แทน อนึ่ง หนังสือชุดนี้ยังมีเล่มเพิ่มเติมเป็นเล่มรวมสัญญาทางพระราชไมตรีซึ่งไทยได้ทำกับนานาประเทศเป็นครั้งแรก ก่อนสมัยที่ทางราชการออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา จึงไม่ได้ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เช่น บทกฎหมายในปัจจุบัน และในเล่มแรกของหนังสือชุดนี้ยังได้นำศักราชต่าง ๆ มาเทียบไว้ให้ดู มีพ.ศ., จ.ศ., ร.ศ., ก.ศ. ปีประจำรัชกาลและปีตามจันทรคติ ทั้งนี้เพราะปีที่อ้างอิงและใช้เป็นปีประกาศในกฎหมายเก่านั้นใช้ต่าง ๆ กัน ตลอดจนชื่อวันและเดือนที่นิยมใช้ในกฎหมายเก่า ผู้รวบรวมก็ได้นำมาเทียบไว้ทั้งสิ้น นับได้ว่าหนังสือชุด ประชุมกฎหมายประจำศก นี้เป็นหนังสืออ้างอิงทางกฎหมายที่มีคุณค่ายิ่งชุดหนึ่ง

หนังสือทั้ง 4 ชุดที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะสามารถช่วยตอบปัญหาที่เกี่ยวกับบทกฎหมายให้แก่ท่านได้เป็นอย่างดี หนังสือแต่ละชุดต่างก็มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไป ท่านต้องการเรื่องราวเกี่ยวกับกฎหมายในแง่ใด ภาษาใด ก็สามารถหาค้นคว้าได้จากหนังสือเหล่านี้ ตามที่ต้องการ หนังสือทั้ง 4 ชุดนี้ ท่านอาจหาซื้อได้จากห้องสมุดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ เลขเรียกหนังสือเรียงตามลำดับ คือ

สารบาญกฎหมายไทย	G. 93.81	Royal Thai Government Gazette I.	9
	อ. 116		R. 88
ราชกิจจานุเบกษา	A. 42	ประชุมกฎหมายประจำศก	G. 9
	T. 364		ธ. 854

สมพิศ ขอดเสรมณี